

Temáticas de maior preocupación

A ESCOLA DEMOCRÁTICA, PÚBLICA E INCLUSIVA

A preocupación pola defensa e construción dun ensino público de calidade ten a súa patentización en accións reivindicativas, organizativas e de difusión pública, entre as que destacamos diversos pronunciamentos e a promoción da Plataforma do Ensino Público propiciada en 1994, conformada por diversas organizacións, conducente á sensibilización social e ás mobilizacións realizadas en novembro do mesmo 1994.

A nosa participación nesta Plataforma contribuíu á mellora do clima organizativo entre as distintas entidades e colectivos participantes. Formaron parte das súas dinámicas ata o presente a convocatoria de manifestación realizada na primavera de 1997, que reuniu en Compostela 5 000 persoas de todo o País en defensa do ensino público, e logo en contra da Lei de Calidade, que tivo lugar, coa presenza de máis de 3 000 persoas o 25 de Maio de 2003, tamén en Compostela. Co tempo xurdiron, de novo, varios contrastes de opinións entre parte dos sectores político-sindicaís presentes en tal Plataforma, que conduciron á dispersión, ante o que Nova Escola Galega renunciou a ser partícipe das tirapuxas, dada a nosa posición de ordinario favorable á busca e promoción das bases de confluencia entre os sectores defensores da centralidade da Escola Pública. Isto non reduciu a nosa implicación habitual nestas dinámicas.

Continúa a estar presente esta cuestión en diversos pronunciamentos, desde a conciencia da centralidade que a escola pública ten para o logro dunha educación inclusiva, como principio contrario ás propostas neoliberais que propician formas renovadas de selección social antidemocrática. É sobre todo a través dos documentos de *Nova Escola Opina* e dos Editoriais da *Revista Galega de Educación* como pode percibirse esta preocupación.

A GALEGUIZACIÓN DO ENSINO

Leva sido un dos eixes da nosa actuación, no que se inscriben os documentos: *Un Modelo de Normalización Lingüística para o Sistema Educativo Galego* (1988); *Modelo de Normalización Lingüística para o Ensino* (1989), consensuado con diferentes organizacións e institucións, e *Modelo de Normalización Lingüística para o Sistema Educativo Galego* (1999), no marco dun proxecto europeo; a preparación de material didáctico; a participación na Coordinadora creada en 1997 arredor d'A Mesa de Normalización Lingüística; logo na plataforma "Queremos galego" e nos pronunciamentos e accións desenvolvidas; o apoio organizativo ás manifestacións celebradas; o traballo a través dos Equipos de Normalización Lingüística ou a singular implicación en campañas de sensibilización social, como a desenvolvida en 1998 baixo o slogan "En galego, Galicia ten futuro", que reuniu en Compostela uns 4 000 manifestantes convocados por dezaseis organizacións; a desenvolvida en 2001 baixo o lema "O galego, materia pendente"; a realizada so o lema "En galego vexo Vigo"; así como a participación na co-organización dos Correlinguas (17 de Maio) dos anos 2001 e 2002, xunto con outras entidades; e outra serie de iniciativas varias que veñen percorrendo as dúas primeiras décadas do século XXI.

Cómpre sinalar que a aprobación dun novo Documento do *Modelo de normalización lingüística para o sistema educativo galego* (1999) veu precedido dun intenso traballo de elaboración durante o curso de 1997-98 (conformado como un Proxecto Europeo dentro do Programa Sócrates), e que durante o 2002, membros deste equipo participaron en representación da Asociación na elaboración dos informes sobre o galego no ensino no Consello da Cultura Galega e na elaboración do Plano de Normalización do Concello de Santiago, realizándose asemade unha sesión de traballo ("O uso da lingua a debate") o 6 de abril de 2002.

Nesta perspectiva podemos tamén salientar o apoio constante realizado, en particular desde

2005, das iniciativas emprendidas por “Ponte nas ondas”, a prol da consideración da cultura tradicional galego-miñota como Patrimonio cultural da humanidade. Iniciativa que, por fin, en 2022 acadou a consideración de rexistro de boas prácticas co Patrimonio Cultural Inmaterial da UNESCO.

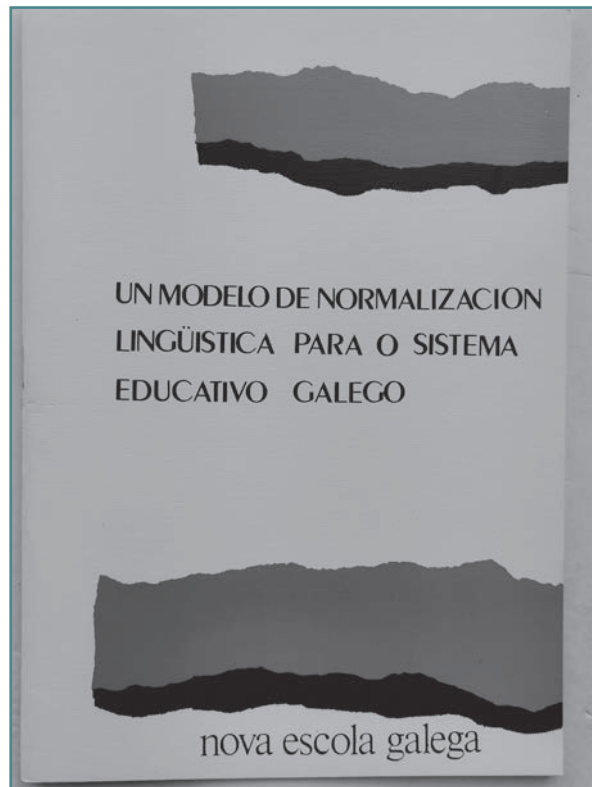
As expectativas positivas suscitadas polo Decreto 124/2007 que, porén, soergueu desde Nova Escola Galega algunhas observacións críticas expostas nun *NEG Opina*, non se viu instrumentada con todo o seu alcance, no medio, sen dúbida, de resistencias que se apreciaron entre sectores conservadores e outros insuficientemente comprometidos co proceso aberto. Con todo, o que veu logo, coa gobernación da Xunta de Galicia por parte do PP, co seu novo Decreto chamado de “Plurilingüismo” ditado en 2010, tronzou un proceso, lento pero afirmativo, ao reverter unha parte dos chanzos andados e retrotraernos a un escenario de crecente perda de falantes en galego e de insensibilización neoliberal sobre a cuestión, situacións estas coas que nos viñemos confrontando neste tempo de máis dunha década.

Con ocasión da insatisfacción que causou o documento *Proposta de Bases para a Normalización do Ensino en Galicia*, propiciado pola Mesa pola Normalización Lingüística e que NEG apoiou, sentiuse a conveniencia de revitalizar o grupo de normalización lingüística, coa pretensión de actualizar os modelos de normalización de NEG. Logo da etapa de separación imposta pola Covid, púxose e marcha como seminario de formación e debate en 2021.

Asociados como Xosé Lastra, César Martínez, Paco Veiga, Bríxida Pino, Agustín Fernández Paz, Xabier P. Docampo, Cristina Novoa, Sabela Rivas, Xosé A. Pérez Martínez, Mariló Candedo, Miguel R. Carnota, Manolo Bragado, Francisco Candia, Neves Arza, Carlos Cimadevila e Valentina Formoso, entre outros/as, teñen impulsado ao longo deste tempo este traballo.

A REFORMA XERAL DO SISTEMA EDUCATIVO

Nova Escola Galega tivo e ten unha constante preocupación polas reformas educativas, mediante a realización de debates e propostas de diverso alcance. Singularmente no que afecta aos debates curriculares, aos proxectos curriculares de centro, á súa adaptación e tratamentos, e á reflexión sobre a educación secundaria (que mobilizou a atención, entre outros, de Manuela Catoira, Fernando Vidal e Cecilia Bello, arredor da aplicación da LOXSE de 1990), desde o principio da escola

Capa do "Modelo de normalización lgca. de NEG (1988).

inclusiva. Tal preocupación obxectívase en distintos documentos de traballo, nas páxinas da *Revista Galega de Educación*; en varias publicacións de asociados e asociadas canalizadas, en particular, a través de Edicións Xerais de Galicia; na participación nos encontros convocados pola Confederación Española de MRP, como por exemplo o de Alcalá de Henares de 2002. Fixemos específicos exercicios de reflexión sobre a LOXSE, a LOPAGCE (1995), a LOCE (2002) e a LOE (2006), tendo sido máis limitados nos procesos que conduciron á aplicación da conservadora LOMCE e, sobre todo, á actual LOMLOE, como manifestación tanto da maior complexidade técnica da Lei, como dunha menor capacidade valorativa por parte de Nova Escola Galega.

A FORMACIÓN DO PROFESORADO

A preocupación pola formación inicial e, sobre todo, permanente do profesorado, tendo presente a perspectiva reflexiva e crítica en climas de cooperación e de responsabilidades compartidas ocupou con algunha frecuencia a nosa atención, para procurarmos ofrecerlles propostas ao conxunto do profesorado e á Administración pública. Con este mesmo interese unha parte dos nosos asociados e asociadas desenvolveron algo da súa actividade profesional nos Centros de Formación do Profesorado desde a súa creación e outros desde as Facultades Universitarias de Educación de Galicia. En todo caso, durante as dúas últimas décadas só temos desenvolvido como Nova Escola Galega apuntamentos reflexivos breves, froito dunha práctica reflexionada, con débil conexión cos estudos e investigacións académicas que neste ámbito se veñen desenvolvendo nos marcos académicos internacionais.

A EDUCACIÓN PARA A PAZ, A CIDADANÍA E OS DEREITOS HUMANOS

A educación para a paz é un dos elementos catalizadores da educación en valores presente no actual deseño da Reforma Educativa. A educación para a paz foi unha das primeiras dimensións e dinámicas de acción impulsadas por Nova Escola Galega, sendo os seus iniciadores en Galicia, a través dos iniciais impulsos dados polos profesores Suso Jares, o gran animador e formador, Calo Iglesias e Manolo Bragado, como grupo de Educadores pola Paz.

Formando parte desta continuidade, aualmente Nova Escola Galega veu convocando dous encontros, un constante en Ourense desde 1988 ata

Boletín "Novapaz" de NEG (1999).

1996 e outro en lugar variable, e editou o Boletín Novapaz entre 1990 e 1999 (n.º 1 a 26).

Así, en Ourense en 1993, na Facultade de Humanidades e por impulso de Xosé M. Cid, celebráronse as VI Xornadas de Educación para a Paz e as IX en 1996. Desde 1993 re-denomináronse en parte como Congreso de Movementsos Sociais Alternativos, atendendo a temáticas como o feminismo, a ecoloxía, o pacifismo, a igualdade, a diversidade e a disidencia, constituíndo un notable foro de debate e de presentación de experiencias, coa participación de ensinantes procedentes de diversos lugares do Estado español.

Pola súa parte os Encontros Galegos de Educadoras e Educadores pola Paz tiveron tamén continuidade ata o presente (2023) desde as primeiras xornadas realizadas en 1984 e desde aquel primeiro "Manifesto pola paz e o desarme" que en 1984 asinaron uns 1 000 ensinantes de toda Galicia. A partir do VIII Encontro celebráronse como galego-portugueses en colaboración co profesorado portugués pertencente ao Movemento de Educación para a Paz (MEP). Pasaron a celebrarse un ano na Galicia e outro en Portugal. Deste modo o IX celebrouse en Lisboa, coa participación dun cento de galegos e galegas, e así seguiron celebrándose os seguintes por distintos

Distinción ao Grupo de Educadoras/es pola Paz de NEG no Couto Mixto.

lugares da xeografía, constituíndo un espazo moi vivo en canto á presentación de experiencias pedagóxicas, enriquecidas coa presenza de diversas ONG, desde aqueles momentos ata a actualidade.

Noutra orde de cousas, no 1993 editáronse varios materiais celebrando 10 anos de educación pola paz, contribuíuse a dinamizar a educación para a paz en encontros celebrados en diversas cidades españolas, participouse na Coordinadora Española de Asociacións de Educación para a Paz e na organización do Congreso Europeo de Educación para a Paz, celebrado en Santiago de Compostela no 1994, como tamén en apoio da insubmisión ao servizo militar e en diversas campañas escolares de solidariedade con Cuba.

Un ano de singular importancia foi o de 1996 no que, arredor do proxecto “Construír a Paz / Cultura para a paz”, levouse a cabo un ambicioso proxecto de exposicións, de actividades e de presentación dun gran libro (baixo a coordinación de Suso Jares), que acadou todas as cidades galegas e moitas vilas. Os recursos económicos reunidos foron entregados a dous proxectos de solidariedade internacional e de intervención no Brasil.

No ano 1998 desenvolvéronse diversas accións de Conmemoración dos 50 anos da Declaración dos Dereitos Humanos da ONU, coa colaboración do IGADI e de Amnistía Internacional.

Hai que salientar asemade a posta en marcha, en colaboración coa Concellaría de Educación e Muller do Concello de Vigo, no curso 2000-2001, do programa “Aprendendo a convivir”, que se desenvolveu ata o 2004 no conxunto dos centros de educación da cidade de Vigo, acadando resonancia en diversos lugares de Galicia e no resto do Estado Español.

Este proxecto “Aprender a convivir” iniciado en Vigo sería continuado desde o 2004 no Concello de Lugo, onde tamén se incorporaron varias dúcias de profesores a esta acción formativa e educativa centrada na convivencia, na resolución pacífica de conflitos e na evitación da violencia nas aulas.

Hai que ligar a esta preocupación outras campañas de sensibilización social, como a campaña “Aprender a xogar, aprender a vivir”, contra os xoguets bélicos, desenvolvida en 1992, a presentación en 2005 no Parlamento de Galicia da iniciativa dunha proposta de Lei de fomento da paz e da cultura da paz, ou a participación na elaboración do anteproxecto da Lei galega integral contra a violencia de xénero (2005).

Entre as máis recentes iniciativas hai que sinalar a constitución en 2006 da asociación AGAPPZ (Asociación galego-portuguesa de educación para a Paz) para o oportuno soporte legal dos encontros galego-portugueses, a celebración dos XXII Encontros galego-portugueses de educación para a paz, en Vigo (2008), conmemorativos dos 25 anos do grupo, reunindo máis de 1 000 persoas no conxunto das conferencias realizadas e na presentación editorial dunha triloxía de textos, coa colaboración de Edicións Xerais de Galicia. Foi a penúltima forte implicación pública desenvolvida polo profesor Suso Jares neste campo, que neste ano faleceu.

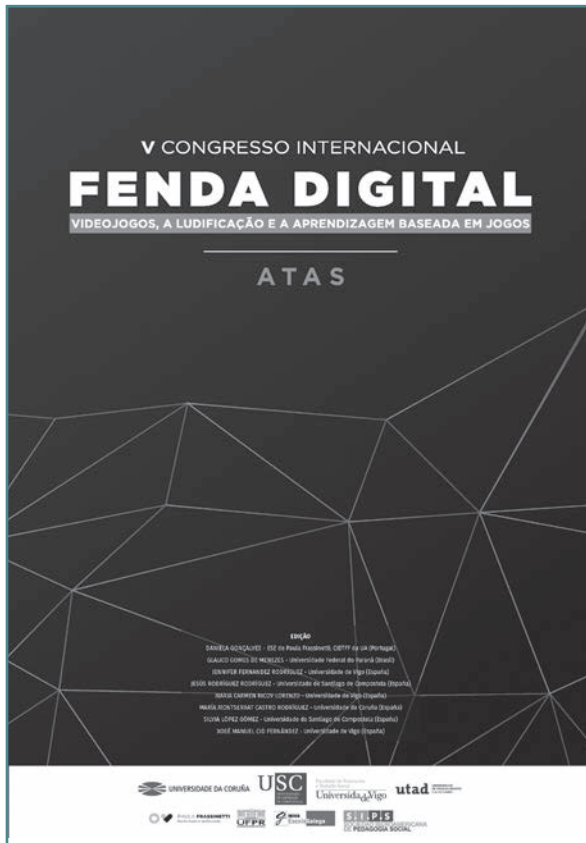
Ao carón de Suso Jares e logo sen a súa presenza, outras e outros compoñentes do Grupo de Educadoras/es pola Paz como José Antonio Barral, Manolo Blanco, Nardo Carpente, Santiago Rodríguez, Marisa Gamallo, Noa Caamaño, Berta Dolores López, Branca Nazaré Guerreiro, Cathryn Teasley, Alicia González Barreiro, María Victoria Carrera Fernández, Mercedes Vázquez, Américo Nunes Péres (desde Tras-os-Montes), Susana Couso, Bertila Fernández en representación de FOANPAs, e Xosé Manuel Cid e Carmen Díaz Simón, coa coordinación, e como representante no Secretariado Belén Piñeiro, sostiveron a celebración destes Encontros ata o presente, así como a presentación de diversas Declaracións con ocasión anual da celebración do Día da paz e da Non-violencia nos centros de ensino o 30 de xaneiro.

É oportuno salientar, ademais, que membros de Nova Escola Galega teñen sido partícipes en varios momentos de accións específicas relacionadas coa defensa dos dereitos humanos (por exemplo, a Marcha mundial contra o traballo infantil, 1998), ou coas máis recentes iniciativas impulsadas polo Foro Social europeo.

A PEDAGOXÍA DA IMAXE, OS MEDIA E O ESCENARIO DIXITAL

A preocupación polo audiovisual, polos novos soportes informativos e comunicacionais estivo presente a través de varios grupos de traballo desde o comezo da Asociación.

Nova Escola Galega, en colaboración coa Escola de Imaxe e Son da Coruña, veu celebrando desde 1992 e ata o ano 2000 os Congresos Internacionais de Pedagogía da Imaxe e a convocatoria de realizacións de vídeos escolares. A televisión, o vídeo, a realidade inventada e o mundo da educación, con debates, realizacións e experiencias, veñen sendo centro de atención, debendo salientar a importancia do IV Congreso celebrado no ano 1995 coa inscrición de máis de 500 profesio-

O V Congreso Internacional "Fenda dixital"

nais e a participación dun alto número de relatores/as e especialistas chegados de moitos lugares de todo o mundo.

En 1997, este Grupo de Nova Escola Galega (Pé de Imaxe) cunha singular participación e implicación da profesora Charo Belda Otero e dos profesores Xosé Ramos, Manolo González, Miguel V. Freire e Juan José Bueno, promoveu o programa europeo para o desenvolvemento da educación e a imaxe a través do Programa Sócrates, realizando a coordinación durante varios anos de grupos de Francia, Finlandia, Australia e Suecia, entre outros.

As dificultades de sostibilidade desta iniciativa fixeron que se abrisen posteriormente vías de colaboración coa sede na Coruña da Universidade Internacional Menéndez Pelayo, coa que se organizou o IX Congreso.

Durante o ano 2005 o grupo Pé de Imaxe participou tamén na organización do Primeiro Encontro Internacional sobre Educación Audiovisual, realizado en Santiago de Compostela e promovido polo Consorcio Audiovisual de Galicia, na elaboración de unidades didácticas impulsadas polo mesmo Consorcio e na promoción de iniciativas varias nos centros educativos arredor dos medios de Comunicación audiovisual, en colaboración

cun grupo de debuxantes de banda deseñada, durante o curso 2006-07.

A este propósito, é ben sinalar que un dos membros do equipo Pé de Imaxe, o profesor Miguel Vázquez Freire, abriu en 1999, coa colaboración de Edicións Xerais de Galicia, o proxecto da revista de banda deseñada *Golfiño*, unha iniciativa con problemas de difusión e de custos, que se recuperou por un breve período de tempo en 2002 a través do apoio de *La Voz de Galicia*. Entre tanto, a colaboración entre o equipo de *Golfiño* e Pé de Imaxe permitiu poñer en pé en 2003 un Programa de Banda Deseñada e novos medios, para a súa difusión escolar.

No campo dos *media*, desde os anos noventa vén tamén intervindo o equipo *O trinque* por impulso, entre outros, dos profesores Xoán C. Albarellos, Benxamín Salgado e Manuel G. Seoane, con diversas achegas con respecto á formación do profesorado.

Desde eses momentos o Grupo deixou de ter unha actividade continuada, nun contexto no que avanzou a dixitalización nos centros educativos e no que se intensificaron as actividades de formación institucional que, en parte, viñeron incidindo nas temáticas desenvolvidas desde Pé de Imaxe.

MATERIAIS, RECURSOS E INNOVACIÓN DIDÁCTICA, E EDUCACIÓN DIXITAL: GRUPO CAVILA

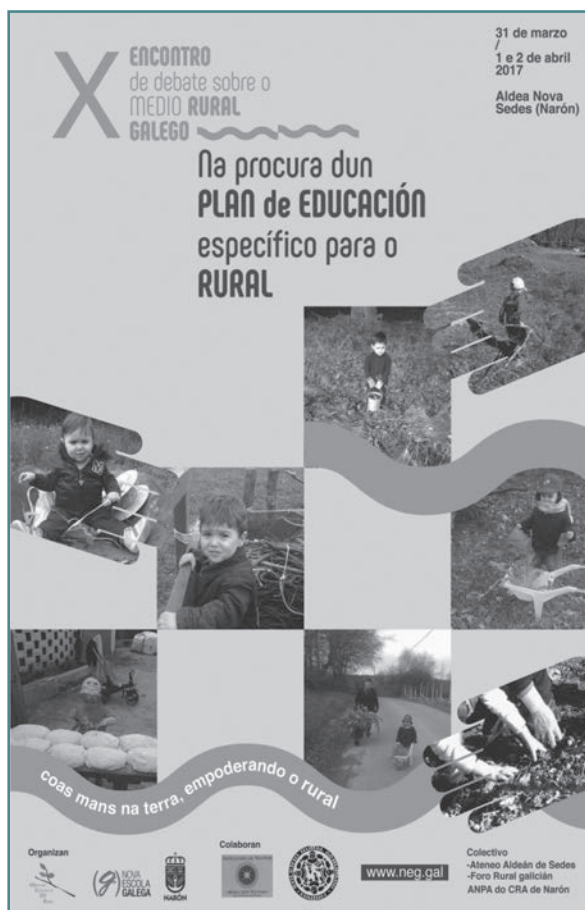
Hai que salientar que en 2005, por impulso de Xesús R. Rodríguez e Xosé Manuel Cid, celebrouse o Primeiro Congreso “A Fenda Dixital”, como espazo de traballo e de reflexión sobre as tecnoloxías dixitais e a súa presenza e influencia na educación. En 2009 celebrouse o segundo congreso, cun alcance ibérico e o cuarto en 2016 coa temática TIC, NEAE, inclusión e equidade.

Un pouco antes nacía o Grupo *Cavila*, que serviu de sostén para esta liña de investigación e de formación, que incorporou outras dúas propostas que foi continuando con adoitadas convocatorias de periódicos encontros ata o presente: as Xornadas/Congresos de Materiais didácticos e curriculares innovadores, que incluso concitaron a edición do libro *Materiais e experiencias didácticas innovadoras* (2013) e os Seminarios-obra- doiros de avaliación de materiais didácticos, cuxa máis recente edición se celebra en 2023 por vez primeira fóra de Galicia, en Valencia, por confluencia con outros profesionais do grupo de *Cavila* de Valencia (Marta Espluges) e con diferentes colegas e investigadores da Facultade de Educación de Valencia e da Universidade de Florida. Ao longo deste tempo un equipo de persoas formado por Xesús Rodríguez Rodríguez, Silvia López Gómez, Camino Pereiro González, Montserrat Castro Rodríguez, Helena Zapico Barbeito, Ana Isabel Castro Rodríguez, Rocío García Pazos, Mª Covadonga Avello García, Estefanía Pena Bascoy, Carmen Denébola Álvarez Seoane e Rosa Mª Vicente Álvarez dinamizaron as distintas accións desenvolvidas.

A ESCOLA NO MEDIO RURAL

Preocupación constante, baixo o impulso de varias profesoras e profesores de Nova Escola (Alicia López Pardo, Mercedes Vázquez, Sabela Díaz, Lois Ferradás, Antón Costa, Secundino García, Francisco Candia, Paco Veiga, entre outros) vén sendo a defensa da escola no medio rural dadas as súas potencialidades educadoras, esquecidas desde a “racionalización administrativa”. Foi así como se realizaron, entre 1986 e 1990, distintas Xornadas de Escola Rural, convocadas desde Nova Escola Galega.

Posteriormente, a través da Confederación Estatal de MRP e da Coordinadora Galega de MRP constituíuse unha Mesa de Coordinación da Escola Rural, agrupando a nosa Asociación, a AS-PG, Preescolar na Casa, a Coordinadora Galega de Colexios Rurais Agrupados e os sindicatos

CIG, CCOO, FETE/UGT e STEG, que levaron a cabo varias iniciativas reivindicativas e de sensibilización que incluíron a celebración dunhas novas Xornadas de Traballo no 2002.

O frutífero da experiencia e a mantenza de problemáticas sociais e culturais arredor da escola e da educación nos medios rurais levou a convocar os encontros anuais de debate a partir de 2006, no mesmo ano no que se editou unha obra de balance sobre a cuestión. Estes encontros tiveron un considerable eco e influencia entre os anos 2012 e 2018, favorecendo tanto unha certa dinámica da Mesa Galega de Educación no Rural, como a celebración, entre outros, de ricos encontros de traballo en Barreiros (Sarria), Samos, Cervantes e Sedes (Narón), a conformación da “Rede galega de educación e desenvolvemento rural”, coa participación de Anpas Galegas, e a apertura dunha web específica e rica en documentación, <https://www.rededorural.org/>.

En momentos máis recentes, o seu traballo dirixiuse, en particular, cara a unha visión global do desenvolvemento rural, ante as ameazas da ‘ocupación do territorio’ por parte de empresas relacionadas coa enerxía eólica, en todos aqueles casos onde se detecta que o capital é ou pode

Materiais e experiencias educativas sobre o Prestige.

ser destrutivo para as comunidades e o patrimonio rural, e para unha perspectiva ecolóxica e sostible do desenvolvemento social.

VALORACIÓN E DEFENSA DO PATRIMONIO CULTURAL TRADICIONAL

Sen depender dun Grupo de traballo específico e continuado no tempo, porén, a valoración, coñecemento, defensa e difusión didáctica do patrimonio cultural tradicional de Galicia veu sendo unha das liñas particularmente presentes no que vai do século XXI, facéndoo a través de diversas iniciativas, que aquí agruparemos cunha indicación de síntese.

Así se poden entender as Xornadas de promoción da narración oral para educadores realizadas entre 2007 e 2008; a participación de Nova Escola Galega na organización desde Ourense da serie de Congresos sobre o patrimonio etnográfico celebrados entre 2007 e 2010, dos que ademais queda constancia mediante os seus Libros de Actas; os sete cursos de formación sobre o patrimonio lúdico realizados entre 2009 e 2015 en colaboración coa Asociación Galega do Xogo Popular e Tradicional; as dúas xornadas de educación e cultura tradicional realizadas entre 2015 e 2016 da man de Xiana Lastra e Alexandre Sotelino; podendo engadir tamén as tres Xornadas da Terra de Miranda, celebradas desde 2017, así como a edición de diversas entregas dixitais formando parte da serie *Vieiros da Escola*.

ORIENTACIÓN, TITORÍA E DIVERSIDADE

A preocupación polo tratamento da orientación e a titoría estivo presente desde o comezo na asociación Nova Escola Galega e, nesta perspectiva, desde 1995 e durante varios cursos funcionou un

amplo grupo de traballo en Santiago coordinado polo profesor Antonio Ermida e a profesora Josefa Lago.

Tempo máis tarde, o lema “A diversidade: riqueza e desafío”, concentrou no 2000 as actividades da recuperada Escola de Verán, celebrada en Santiago. O tratamento integrador e educativo da diversidade, particularmente na etapa da ESO, é un dos retos da escola democrática, para o que cómpren estratexias e actividades de orientación educativa. Con esta preocupación, desde Lugo e a partir de 2001 e ata 2005 viñéronse convocando os Encontros Galegos de Educadores/as e Orientación, cunha notable resonancia.

Logo de varios cursos dalgunha menor actividade, emprendeuse en 2009 a programación e realización do programa de promoción da convivencia escolar nos centros de educación secundaria da cidade “Vivir xuntos, convivir” —que permitía abordar a convivencia, os conflitos e a mediación entre escolares—, a través dun convenio formalizado co Concello de Lugo. Un programa que se estendeu ata o ano de 2016 e que fixo posible tamén o establecemento de coordinación co Grupo de Educadoras/es pola Paz e cos seus Encontros. Nestas dinámicas interviron, entre outros/as, os educadores e educadoras Manolo Blanco, Carmen Díaz Simón e Xosé Antonio Barral Rodríguez.

A EDUCACIÓN INFANTIL

Dende 1983 foron varios os grupos de traballo de formación e de intercambio de experiencias constituídos arredor da pedagogía para a etapa da educación infantil. Entre eles, o Seminario de Educación Infantil e Primaria, que se reuniu en Santiago con periodicidade constante dende o ano 1985 ata o 2019, permitiu ir construíndo unha importante formación teórico-práctica en diferentes temáticas, arredor da investigación-acción na aula e a aprendizaxe significativa.

Ata o ano 2007, o traballo do Seminario centrouse no Tratamento pedagóxico do corporal (recollido na monografía *Outras aulas, outra escola*) desde o enfoque construtivista: un seminario de formación ao que acudiron neste tempo algo máis de vinte profesoras e profesores, arredor dun máis restrinxido núcleo de referencia. Desde o Grupo convocáronse varios encontros pedagóxicos e establecéronse contactos con outras entidades do País Vasco (Adarra, e en particular co educador Marcelino Vaca), de Italia e de Portugal, con grupos galegos como Preescolar na Casa ou AGAMEI, e a participación na formación de Myriam Nemirovski.

O grupo caracterizouse nestes momentos por unha grande horizontalidade. No ano 2002 o grupo mudou a súa denominación como *Cambela*, porque integraba mestras de educación infantil e de diferentes niveis do ensino obrigatorio. A partir de 2007 e ata 2019 centrou unha parte das súas preocupacións na educación emocional, a través da formación en análise transaccional e psicología integrativa, coa colaboración formadora da psicóloga Isabel López Arias.

A través das décadas de existencia do grupo formaron parte del Teresa Caeiro, Rosa Calvo, María Cambeses, Lourdes Campoy, María Castro, Carmela Cons, Elena Couso, Tereixa Ferreiro, Rosa García, Consuelo Lorenzo, Beatriz Navarro, Remedios Padín, Encarna Peiteado, Marisa Pereiro, Carmen Pérez, Xulia Quintela, Laura Rodríguez, Esther Vázquez e outras persoas que se incorporaron transitoriamente.

DIDÁCTICA DA LINGUA

A didáctica da lingua, con particular atención ao galego, aínda que tamén ao castelán e ao inglés, non ten suscitado unha atención continuada específica de Nova Escola Galega, coa súa concreción en encontros, seminarios e documentos, máis que en contadas e pasadas ocasións. Si houbo varios grupos de traballo comarcais nos pasados anos oitenta. En todo caso, hai que destacar que diversos asociados e asociadas de Nova Escola Galega teñen intervido nestes ámbitos, con preparación de libros de texto e outros materiais e recursos complementarios, que se editaron a través de Edicións Xerais de Galicia (baixo a coordinación dos profesores Xosé Lastra, Agustín F. Paz e Manolo Bragado), atendendo tanto á educación infantil, como á primaria e a secundaria; a través da editorial Vía Láctea, coa que se asinou en 1986 un convenio de edición de curta duración; con Galaxia, e con SM. Hai que anotar tamén unha implicación similar no eido da animación á lectura, sobre todo a través de iniciativas formuladas pola Asociación Galega do Libro Infantil e Xuvenil (GALIX), ou do actual programa público de Bibliotecas Escolares e de Aula, animado polas profesoras Cristina Novoa e Pilar Sampedro, entre outras profesoras e bibliotecarias, así como diversas iniciativas editoriais, como as promovidas polos profesores Xosé M. Barreiro, Antonio García Teijeiro, Milagros Blanco, Xulia Tarrío, Paco Martín e Xabier P. Docampo.

Nunha liña similar e converxente hai que facer mención da iniciativa sostida por Nova Escola Galega en relación ao Colectivo *Tatalo*: "As festas da narración oral" celebradas en 2007 e 2008, co acompañamento por igual do nº 41 da Revista

NOVA ESCOLA GALEGA
Colabora: **Concello de AMES**

Outubro/ novembro 2017
OBRADOIROS

OCTUBRO

Día 7/ "O meu corpo como instrumento"
Taller vocal e corporal con Nastasia Zürcher
Horario: De 11 a 14h e de 16 a 19h
Matriculación: 60 euros (45 euros socios/as NEG)
Lugar: Pazo da Peregrina (Bertamiráns)

Días 28 e 29/ "Organización e implementación de actividades culturais: taller de xestión sociocultural"
Impartido por Diego Vázquez Meizoso
Horario: De 10 a 14h e de 16 a 18h
Matriculación: 60 euros (45 euros socios/as NEG)
Lugar: Sede NEG (R/das Hedras, 4-2ºD. Milladoiro)

NOVEMBRO

Día 4/ Taller de percusión e canto tradicional con Davide Salvado
Horario: De 10 a 14h e de 16 a 20h
Matriculación: 60 euros (45 euros socios/as NEG)
Lugar: Pazo da Peregrina (Bertamiráns)

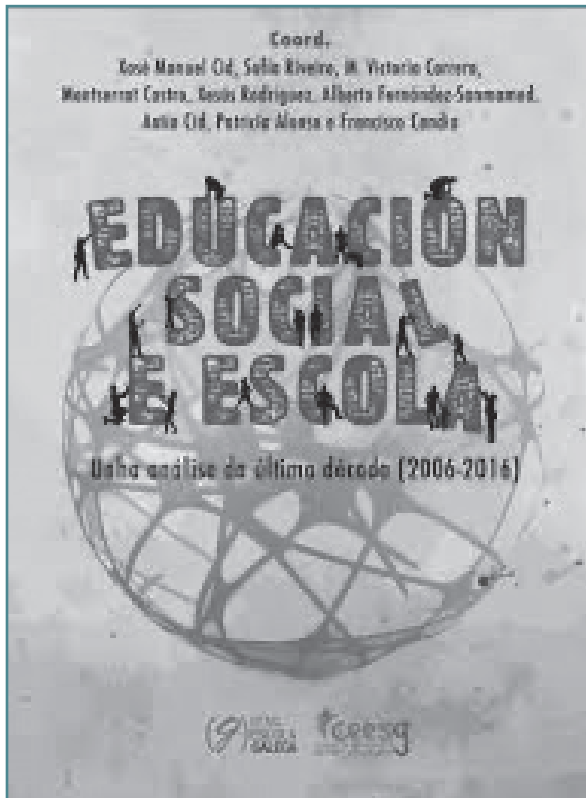
Días 18 e 19/ Taller de iniciación ao audiovisual con Seispés Producións Creativas
Horario: Sábado de 10 a 14h e de 16 a 20h e domingo de 10 a 14h
Matriculación: 60 euros (45 euros socios/as NEG)
Lugar: Sede NEG (R/das Hedras, 4-2ºD. Milladoiro)

Días 24 e 25/ "Autoestima feminina e novas masculinidades: Desaprendendo o sexismo desde as aulas" (Homologada pola Xunta)
Impartido por Sonia Fernández Casal e Xosé Cabido Pérez
Horario: Venres de 17 a 21h e sábado de 10 a 14h e de 16 a 21h
Matriculación: 50 euros (30 euros socios/as NEG)
Lugar: Sede NEG (R/das Hedras, 4-2ºD. Milladoiro)

Toda a info en www.neg.gal

E se vas a máis dun...
20% desconto no resto

Galega de Educación dedicado á tradición oral. De modo similar máis recentemente editáronse números monográficos da *Revista Galega de Educación* arredor da educación literaria poética e dramática, se ben non se rexistra en Nova Escola Galega no tempo das dúas últimas décadas, un espazo reflexivo e de grupo/s de traballo en asunto de tanta relevancia.

DIDÁCTICA DAS CIENCIAS SOCIAIS

A modo de estudo integrado do medio, ou de estudos de coñecementos da cidade, ou de recursos didácticos do contorno, ou de medios e comunicación, ou de tratamento de temas e asuntos conflictivos en relación coa elaboración dunha historia crítica e a construción do social, esta vertente didáctica veu sendo cultivada por diversos grupos de profesores e profesoras, ao incorporar en Nova Escola Galega a particular sensibilidade e coñecementos xa elaborados polo colectivo Escola Aberta (con Antón Rozas e Eduardo Seco, entre outros) ou polo Grupo de Bergantiños (con Xoán Fernández Carrera, entre outros), ou polo colectivo de Xeógrafos Galegos e de profesores como Ramón L. Facal e Xosé Armas Castro. Unha parte das súas actividades canalizouse na preparación de libros e recursos didácticos editados por diversas editoriais. Esta perspectiva ampla de traballo didáctico no ámbito das ciencias sociais, de todos modos non contou con específico/s grupo/s de traballo durante as tres últimas décadas, aínda que si foi motivo dalgunha atención mediante o monográfico da *Revista Galega de Educación* nº 69, de 2017, titulado *Ciencias Sociais para o Ben Común*.

Por outra parte, son de destacar as actividades que sobre cine e historia arredor das ciencias sociais se viñeron desenvolvendo en colaboración

entre a asociación docente *Sine Nomine* e Nova Escola Galega, con ciclos anuais de cine e conferencias-debate que se levaron a cabo en Santiago de Compostela entre 2004 e 2013, con notable participación de persoas interesadas, coordinados por Victor Santidrián.

Debemos referir ademais as actividades desenvolvidas entre 2006 e 2008 arredor da difusión do potencial educador dos museos galegos, con atención específica aos labores realizados desde algúns deles, a través dos seus departamentos ou unidades de acción didáctica, con atención ás novas perspectivas abertas en canto aos recursos polos museos, levando a cabo exposicións itinerantes por Galicia, xunto ás Xornadas de Compostela, unha actividade que acompañou Ana María Pose Blanco, coa contribución de Ana Estévez Lavandeira, técnica do Departamento de Educación do Museo do Pobo Galego.

Complementariamente, é oportuno sinalar a participación que Nova Escola Galega tivo desde 2006 e durante varios anos nas actividades formativas e na elaboración de recursos realizadas no marco do programa Proxecto Terra, promovido polo Colexio de Arquitectos de Galicia. Creouse un grupo de traballo "ad hoc" para a elaboración de distintos materiais didácticos, no que se implicaron Xesús Rodríguez, Patricia Galán, Montse Castro, Xosé Manuel Malheiro, Helena Zapico, Rosa Mª Vicente, Xoán X. Lorenzo e Mariló Candedo, desde NEG, xunto a outros equipos de ensinantes. No ano 2009 a RGE dedicoulle o Monográfico nº 44 *Xentes, espazos, lugares* á temática relacionada con esta iniciativa.

MEMORIA HISTÓRICA

En 2010 conformábase un reducido Grupo de traballo —"Seminario da memoria histórica"— para abordar especificamente a narración histórica relativa aos excluídos e aos desposuídos da Historia en Galicia; neste caso, os desposuídos como consecuencia do silencio imposto por parte dos poderes fascistas e nacional-católicos vencedores da Guerra Civil española de 1936-39. O Seminario, que realizou a súa primeira convocatoria en Melide, acadou ata o presente XII convocatorias anuais de encontros celebrados preferentemente nas terras do Barbanza, na Terra de Melide, na Fonsagrada, na Mariña, na Terra de Montes ou no Salnés, sendo ocasión para constituír novos e necesarios relatos de resistencia antifascista e de loita democrática, e para sensibilizar as novas xeracións de escolares de educación secundaria sobre o valor da educación histórica democrática, como mediación de cidadanías críticas. Ademais do Seminario anual —no que é moi destacable

o traballo de campo encamiñado á descuberta de lugares da memoria— e como complemento a esa actividade principal, organízanse outras: roteiros, homenaxes a persoas represaliadas, presentación de libros, moitas veces en colaboración con entidades memorialistas ou asociacións culturais. Ao longo deste tempo implicáronse no Seminario o seu coordinador Carlos Cimadevila, Xaquín Yebra-Pimentel, Paco Veiga e máis recentemente Santiago Quiroga, Belén Piñeiro e Mari-ló Candedo.

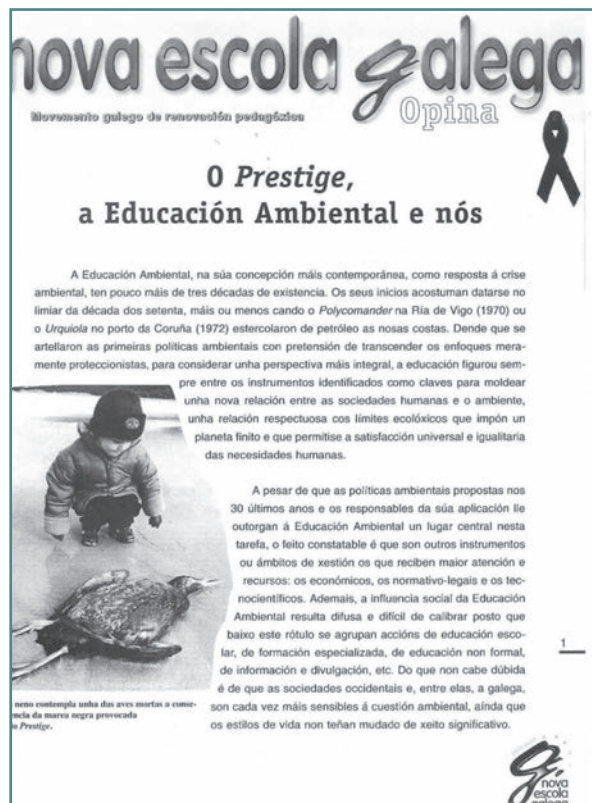
Nalgún sentido, tamén os cinco Congresos Luís Acuña celebrados na Pobra de Trives entre 2006 e 2012, nos que houbo participación organizadora de asociados e asociadas de Nova Escola Galega, tiveron relación coa reivindicación e o coñecemento da memoria histórica democrática, como se pode apreciar coa consulta das súas Actas editadas. Pola súa banda, a RGE contribuíu na abordaxe desta temática coa publicación no 2020 do número 76 co monográfico *Memoria para o presente*.

DIDÁCTICA DAS CIENCIAS NATURAIS E EXPERIMENTAIS. A EDUCACIÓN AMBIENTAL

Un campo este que tamén suscitou unha frecuente atención, do que son mostra os estudos e recursos elaborados no campo da bioloxía para escolares, realizados, en particular nos anos oitenta (con Marilar Aleixandre e Manuel Brañas, entre outros profesores/as); as actividades do Grupo *Gaia* de Ourense, con Mercedes Suárez; a construción de itinerarios e outros recursos para a educación ambiental (con Manolo Fernández, Charo F. Manzanal, Mercedes Suárez, Pilar Bernárdez, Xulio Gutiérrez, entre outras e outros profesores); a colaboración dada en diversos momentos ao Taller de Educación Ambiental do ICE da Universidade de Santiago, que tivo en Carmen Morán, unha das súas animadoras; as Xornadas de Educación Ambiental desenvolvidas entre 1989 e 1993 no Barbanza, co esforzo organizador de Xulio G. Roger, de Dolores Millares e de Pilar Diz Fondado; ou a atención que desde a RGE veu poñendo Araceli Serantes durante anos.

Son tamén testemuño as Xornadas que sobre Ciencia e Territorio se viñeron organizando con base no IES de Melide e por impulso dos profesores Paco Veiga e Xulio Pérez Pérez, entre os anos 2003 e o 2010.

De todos modos, alén dos compromisos intelectuais adquiridos por algunhas asociadas de Nova Escola Galega no campo da educación ambiental e a súa didáctica, este ámbito non conta des-

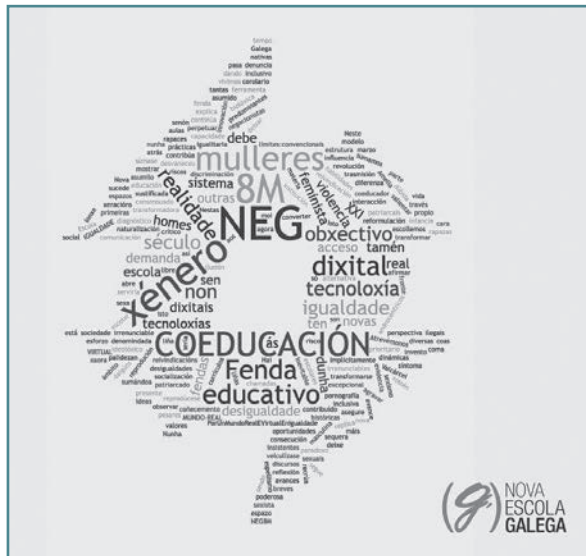
de hai case unha quincena de anos con atención e cultivo grupal. Constátase a existencia en NEG da preocupación por situar o problema da emerxencia climática no foco educativo, téndose proposto algunha actividade de formación de profesorado e de sensibilización cidadá, e ofrecendo un monográfico da RGE, o nº 84 sobre *Emerxencia Climática e Educación*; os compañeiros Pablo Meira e Carmen Morán coordinaron distintas iniciativas asociadas a esta temática.

MATERIAIS DIDÁCTICOS E DIVERSIDADE. EDUCACOMPOSTELA

Desde o inicio houbo preocupación pola elaboración de recursos e materiais didácticos de moi diversa índole e alcance a prol dunha práctica pedagóxica renovada e galeguizada. Entre a nómina de traballos deste tipo, ás veces editados nas varias revistas de contido pedagóxico existentes ou que existiron en Galicia, tamén con algunha frecuencia impresos como unidades documentais, como se pode observar rastrexando a sección de "Panoraula" da *Revista Galega de Educación*, poderán localizarse abondosas contribucións preparadas por asociados e asociadas de Nova Escola Galega. Un novo impulso e unha orientación pedagóxica máis precisa foi dado a esta dinámica desde Nova Escola a partir do ano 2001 co Congreso "Materiais curriculares e diversidade socio-cultural en Galicia", impulsado polos grupos

Premios EducaCompostela 2018.

Cambela e Cavila. Este, correu coa organización dos seguintes encontros sobre materiais e recursos didácticos innovadores.

Neste marco de preocupación son de destacable relevancia os Premios de Educación "EducaCompostela", que coorganizan desde 2003 anualmente o Departamento de Educación do Concello de Santiago, coa intervención dos pedagogos Xosé M. Rodríguez Abella e Beatriz Varela, e Nova Escola Galega. Realizáronse ata o momento XIII convocatorias, téndose recoñecido mediante premio moitas memorias de traballos e experiencias de toda Galicia, en conxunto de notable interese (véxanse os Anexos).

COEDUCACIÓN: INICIATIVAS, FERRAMENTAS E RECURSOS

Arredor da temática da Coeducación desenvólense distintas iniciativas ao longo do tempo. A preocupación específica por unha educación sen discriminacións de xénero agromou formando parte dos obxectivos asociativos e dos sinais de identidade do modelo de escola pública que defendemos. Anotamos unha resolución na VIII asemblea (1990) sobre o uso da linguaxe non sexista; no II Congreso de Movements Sociais Alternativos (Ourense, 1995); así como distintas actividades encamiñadas a incorporar a perspectiva de xénero e a ollada feminista nos Encontros da Paz e mesmo en diferentes Manifestos do día escolar pola paz; nos materiais e recursos educativos etc.

Desde o ano 2018, e en colaboración co Concello de Ames, véñse traballando cos centros educativos en propostas coeducativas, proporcionan-

do asesoramento e recursos didácticos, ademais de formación específica. Froito dese esforzo naceu recentemente un novo grupo de traballo — Coeducando—, moi centrado no traballo de aula. A RGE publicou en 2020 o monográfico nº 77, *O Dereito á Coeducación*.

OUTRAS PREOCUPACIÓNS

- Foi cultivada no seo de Nova Escola Galega a didáctica das matemáticas, sobre a que existiu un grupo de traballo durante varios dos anos oitenta na Coruña, baixo a coordinación de Fina Mosquera e de Francisco A. Fontenla, con algunha resonancia dos seus traballos a través do CEFOCOP da comarca e da *Revista Galega de Educación*.

- A organización e a xestión democrática dos centros ocupou e ocupa a atención da Asociación, en particular a través dos Encontros de Debate e dos documentos aprobados. Realizáronse igualmente diversos seminarios e cursos breves sobre a cuestión, nos que no pasado se implicaron, entre outros, Tino Lorenzo, Suso Vecino, Xosé A. Castro, Mariló Candedo, Fina Mosquera, Xosé Centrón, César M. Yáñez ou Emilio Legaspi.

Ao respecto, no Barbanza e na Coruña funcionaron dous seminarios de organización escolar, con actividades internas e unha certa proxección pública, onde igualmente se implicaron Xaquín Rodríguez Moreira, Xabier Carbajal, Xaquín López e Ana Liñares. Esta incipiente preocupación formadora desde Nova Escola Galega deixou de existir hai dúas décadas ao xerarse desde a Administración educativa unha necesaria actividade formativa neste ámbito, desde o punto de vista normativo e administrativo, o que non significou,

porén, a mingua da atención sobre o significado da xestión democrática e participativa nos centros escolares.

- A aprendizaxe da lectura e da escritura, a música na escola (con Xabier Iglesias e de modo recente con algúns nomes de asociadas), a dramatización e o teatro (con Antón Lamapereira e Manolo Vieites), a formación de monitores/as de colonias, a educación física e a psicomotricidade (con actividades en Bergantiños e na Coruña, na compañía de educadores/as de Adarra, no pasado), a educación plástica... teñen sido motivo tamén dalgunha atención, como tamén a preocupación polo tratamento da atención á diversidade e a inclusión educativa (con Teresa Núñez Mayán, Manolo Armas, Montse Castro, entre outros).

- A preocupación pola historia da educación en Galicia é igualmente ben notable, como testemuñan, entre outros, os traballos de Sabela Rivas, Anxo Porto, Narciso de Gabriel, Xosé Manuel Cid, Xosé M. Malheiro e Antón Costa.

- Entre máis recentes preocupacións encóntranse igualmente: a reflexión sobre a interrelación entre os centros educativos e a educación social, como revelan as xornadas sobre isto convocadas en 2005 e 2006 por iniciativa de profesores como Montse Castro, Xesús Rodríguez e Xosé M. Malheiro; as varias iniciativas desenvolvidas desde as Facultades de CC. da Educación e desde o Colexio de Educadoras e Educadores Sociais de Galicia, con presenza de asociados/s de Nova Escola Galega, ou as xornadas de educación social e escola e sobre inclusión socio-educativa levadas a cabo en 2016 e n 2018.

- Así mesmo, anotamos a preocupación dirixida ao diálogo interxeracional, co obxecto de fortalecer os vínculos interxeracionais entre os nenos e os maiores, con experiencias que conduciu Helena Zapico no Concello de Santiago, e sobre todo mediante as Xornadas Interxeracionais desenvolvidas no concello de Xermade (Lugo), nas que colaboramos convidados pola asociación de veciños da parroquia de Xermade: unha dinámica, plural e vizosa mostra de como entender ese diálogo, a través das vidas e das manifestacións protagonistas das e dos participantes, que se aproxima á XX convocatoria cunha ampla riqueza de manifestacións, agora recollidas nun Libro memoria que poderá servir para incentivar desenvolvementos similares noutros espazos galegos.

Máis recentemente, constituíuse o Grupo de traballo *Fiar Estrelas*, cunha atención declarada cara á educación interxeracional.

